

Exposició El Museu somiat. Pere Bosch Gimpera i el MAC.

Recull de premsa

DE REÜLL

Merkel s'explica

Anna Balcells. Periodista

Plana 8

TRIBUNA

Més i més veus
d'Església

Laura Mor. Periodista / Grup Sant Jordi

Plana 9

EL FACTOR HUMÀ

L'intrús es diu Tito

Jordi Panyella. Periodista

Plana 12

DIARI INDEPENDENT, CATALÀ, COMARCAL I DEMOCRÀTIC

EL PUNT AVUI+

Alt Pirineu · Barcelona · Camp de Tarragona · Catalunya Central · Lleida · Penedès · Terres de l'Ebre

DIMECRES · 27 de novembre del 2024. Any XLIX. Núm. 17005 - AVUI / Any XLVI. Núm. 15875 - EL PUNT · 1,70€

Pere Bosch Gimpera

ARQUEÒLEG

RECTOR

POLÍTIC

Fa 50 anys va morir a l'exili
una de les figures més rellevants
de la cultura catalana

Dossier de Pere Bosch i Cuenca
(planes 2 a 5)

PORTADA: MIGUEL FONTELA

L'ESPORTIU

El Barça guanya
el Brest (3-0) i
Lewandowski
supera els 100 gols
en la Champions

El club decideix
tancar la grada
d'animació
perquè els seus
grups no paguen
les multes

Plana 18

L'excap del CNI
nega cap
vinculació de
l'imam de Ripoll i
els serveis secrets

Plana 21

Netanyahu
anuncia un alto
el foc amb
Hezbollah al
Líban

Demà amb El Punt Avui
el calendari del 2025

Pere Bosch Gimpera i Joaquim de Camps i Arboix inspeccionen el futur passeig arqueològic de les muralles de Girona el 10 de maig de 1936 ■ MUSEU D'ARQUEOLOGIA DE CATALUNYA

El llegat de Bosch Gimpera

■ El 9 d'octubre de 1974, fa 50 anys, va morir a Mèxic Pere Bosch Gimpera, un dels catalans més rellevants del segle passat

■ Tot i que va viure la meitat de la seva vida a l'exili, va deixar una forta empremta en l'arqueologia i la universitat del nostre país

Pere Bosch i Cuenca

Barcelona

El 18 d'octubre del 1974, en una glosa publicada a *La Vanguardia Española*, el professor de la Universitat de Barcelona Miquel Tarradell es referia d'aquesta forma a Pere Bosch Gimpera, traspasat a Mèxic nou dies abans: "Rarament la mort d'un vell mestre produeix un impacte semblant." El vell professor havia passat 35 anys a l'exili, gairebé la meitat de la seva vida. Però, malgrat tot, la seva empremta havia estat profunda. De fet, encara sobresortia més en una universitat grisa com la que hi havia. Alguns dies abans, durant la inauguració oficial del curs 1974/1975, el rector Fabià Estapé s'havia referit al seu antic antecessor i havia lligat el seu record amb "l'esperança que la Universitat esdevingui l'espai en què es pugui conjugar llibertat i responsabilitat". Malauradament, les autoritats franquistes

no van permetre que es dugués a terme un homenatge públic, però ben aviat es van escampar uns fulls ciclostilats anònims en què es lligava la mort de Bosch Gimpera amb el trasbals provocat per la victòria feixista: "L'experiència de la universitat autònoma es va veure truncada pels fets del 1939. Molts dels seus professors van haver d'exiliar-se. Els mètodes d'estudi van canviar. L'organització d'una vida veritablement universitària va ser impossible. La Universitat, com tota la societat en general, va entrar en un període d'obscuritat. Els universitaris van perdre el dret a la lliure expressió i ja no compten per a res, com a subjectes actius en l'organització dels assumptes acadèmics. Avui, l'obscurantisme cultural és encara la nota dominant."

Molt probablement, els que havien escrit aquestes línies ni tan sols havien conegut l'antic professor i rector; però Pere Bosch Gimpera simbolitzava millor que ningú el somni d'una universitat que,

com moltes altres coses, s'havia esvaït del tot el 26 de gener del 1939, quan les tropes franquistes havien ocupat la ciutat de Barcelona. Malgrat el pas dels anys, l'empremta de Bosch Gimpera havia estat profunda, primerament com a docent. Un dels seus deixebles, el prehistoriador Lluís Pericot, evocava d'aquesta forma la primera classe que va donar el 2 d'octubre del 1916. "Sobrava lloc a l'escassa dotzena d'alumnes que ens disposàvem a seguir el tercer curs de la llicenciatura en història, i en ell l'assignatura d'història antiga i mitjana universal. Tothom estava encuriós per conèixer el jove professor que arribava d'Alemanya amb una especialització desconeguda aquí. Hi vam entrar escèptics i curiosos. Al cap de tres quarts en sortíem amb una expressió unànime: ens dedicarem a aquesta investigació." Entre aquella dotzena d'alumnes hi havia futurs investigadors de prestigi i professors que, anys després, dirigirien els quatre departa-

50
Pere Bosch
Gimpera

A la Universitat
L'Any Bosch Gimpera va començar el 25 d'octubre passat, amb un acte d'homenatge que es va fer a l'aula magna de la Universitat de Barcelona, amb parlaments de Joan Guàrdia i Josep Maria Fullola i una glosa de Francisco Gracia, el seu biògraf.

ments d'Arqueologia i Història de les Universitats de Barcelona, València, Salamanca i Saragossa. Bosch Gimpera no només va exercir el seu mestratge des de les quatre parets de la Universitat, sinó que va aprofitar qualsevol espai per difondre la bona nova d'una arqueologia i una prehistòria que tot just s'obrien camí com a disciplines acadèmiques. Va fer un munt de conferències i visites guiades, va omplir pàgines i pàgines a la premsa escrita, va fer ús del nou mitjà de la ràdio i es va convertir en el profeta de la bona nova i en la persona que va liderar la divulgació d'allò que, fins aquell moment, havia estat un terreny només conreat pels aficionats.

Amb la proclamació de la República, va arribar una època de canvis; una alenada de frescor que va sacsejar entitats i institucions. Bosch Gimpera va liderar els que es van emprendre a la Universitat de Barcelona, des del 18 de juliol del 1933 com a rector. Va ser a partir d'aleshores quan va tenir l'oportunitat d'aplicar les conclusions del II Congrés Universitari Català, que s'havia convocat 16 anys abans: l'elecció de les autoritats acadèmiques, la modificació del sistema d'oposicions, el disseny del pla d'estudis per part dels alumnes gràcies a l'optativitat, la implementació d'un examen d'ingrés i un altre en acabar els cursos comuns i el final

Passa a la plana 5

Josep M. Fullola Pericot Comissari de l'Any Bosch Gimpera

“La prehistòria acadèmica neix quan Bosch Gimpera fa la primera classe”

■ És doctor en prehistòria per la Universitat de Barcelona i coordina els actes dels 50 anys de la mort de Bosch Gimpera

■ Destaca el paper que va tenir en la transformació de la universitat i en la dimensió acadèmica de la prehistòria

Pere Bosch i Cuenca
BARCELONA

És catedràtic emèrit de prehistòria a la Universitat de Barcelona i net de Lluís Pericot (1899-1978), un dels principals arqueòlegs del país i el millor deixeble de Pere Bosch Gimpera. Va publicar la correspondència que van mantenir tots dos i des de fa anys treballa per preservar el seu llegat, en els darrers mesos com a coordinador de l'Any Bosch Gimpera, una iniciativa que va sorgir del Museu d'Arqueologia de Catalunya a la qual es van afegir la Universitat de Barcelona i l'Institut d'Estudis Catalans, les tres principals institucions en què Bosch Gimpera va desplegar la seva activitat científica.

Un dels conceptes que utilitzeu per definir Pere Bosch Gimpera és que es tracta d'un personatge “polièdric”...

Exactament. No era només rector de la Universitat de Barcelona (UB) o catedràtic. No era només el fundador del Museu d'Arqueologia de Catalunya (MAC). Era moltes coses més. També era un polític que va arribar a ser conseller de Justícia durant la guerra, que va tenir un paper destacat a Mèxic durant l'exili, que va tenir una projecció externa des del primer moment. En la jornada que es va fer el 21 de novembre passat, es va voler posar èmfasi en aquesta dimensió polièdrica.

Aquests diferents vessants són indestruïbles?

L'etapa en què és al capdavant de la conselleria de Justícia, entre el 1937 i el 1939, és plenament diferenciada, tot i que va continuar mantenint la responsabilitat de rector de la UB fins al 22 de febrer del 1939. L'activitat acadèmica la desplega a l'Institut d'Estudis Catalans i a la universitat. I també des del món científic, perquè va estendre una xarxa de col·laboradors per saber què passava al territori català fins a anar-ho concretant amb altres circumstàncies que acaben en el MAC.

Precisament una de les seves grans preocupacions era la di-

Fullola és catedràtic de prehistòria a la Universitat de Barcelona ■ JUANMA RAMOS

fusió...

Sí. I el museu era una de les eines de difusió de la cultura en general i de l'arqueologia i la prehistòria en particular. Bosch Gimpera va fer programes de ràdio nocturns per donar a conèixer tot aquest món cultural, essencialment arqueològic, als obrers. A Ràdio Barcelona feia discursos com si es tractés d'una universitat nocturna. També feia conferències a tot arreu, escrivia als diaris... De fet, l'esclat de la guerra el sorpren a Empúries fent una visita amb els periodistes per donar-los a conèixer el programa que havia ideat per portar gent al jaciment des de Barcelona i Girona en tren. Això que avui sembla el més normal del món ell ja ho estava fent el 1936.

En alguna ocasió ha afirmat que la docència i la investigació de la prehistòria a la Universitat de Barcelona comença grà-

cies a Bosch Gimpera...

Fins aleshores, a la universitat hi havia una càtedra que es deia Història Antiga Universal i d'Espanya. L'arqueologia era secundària i la prehistòria s'explicava amb molt poc temps i els programes començaven amb Adam i Eva. El professor que impartia prehistòria en aquells moments a la universitat era un sacerdot que es deia Martiniano Martínez i que deia que “*todo lo que se sabe de la prehistoria cabe en un papel de fumar y aún sobra sitio*”. Per tant, imagina't com estava la cosa. Quan arriba Bosch Gimpera, el 1916, això canvia de dalt a baix. S'ha format a Alemanya, té un doctorat en filologia grega i un doctorat en dret. Quan torna a Barcelona, el 1914, comença a treballar en el servei d'arqueologia de l'Institut d'Estudis Catalans, però allà topa amb alguns problemes i intenta entrar a la universitat. Bosch Gimpera és par-

tidari de la regeneració des de dins. I decideix entrar a la universitat, potenciar-ne la renovació i projectar-la a tot Espanya.

Fins i tot poseu data a aquest naixement de la prehistòria acadèmica...

El 2 d'octubre del 1916 a les nou del matí, que és quan fa la primera classe. En aquella classe hi havia persones com el meu avi —Lluís Pericot—, Josep de Calassanç Serra i Ràfols, Albert del Castillo... Tots ells van sortir enlluernats de la classe que els havia impartit Bosch Gimpera. El meu avi sempre explicava que aquell dia es va enamorar de la prehistòria i li va ser fidel fins al final. Posem aquesta data tan concreta perquè és el moment en què la prehistòria, en el sentit modern del terme, neix a la Universitat de Barcelona. Que hi havia hagut prehistòria i arqueologia abans és evident! Però la feien metges, capellans,

el mestre del poble... Era una prehistòria d'aficionats en el millor sentit de la paraula. Aquesta dicotomia entre professionals i aficionats apareix a partir dels anys 1919 i 1920, quan surten els primers llicenciats en filosofia i lletres de la universitat.

Bosch Gimpera també és rector de la UB en una de les etapes més brillants. Quin és el seu paper en aquest sentit?

Quan entra a la universitat, el 1916, i comença a impartir-hi classes, no només sacseja el món de l'arqueologia i de la prehistòria, sinó també el de la facultat. Ja havia intentat alguna cosa, però el 1923, amb el cop d'estat de Primo de Rivera, la cosa s'escapça. I no és fins que arriba la República i l'Estatut d'Autonomia de Catalunya que té la possibilitat d'emprendre reformes bastant integrals. I llavors es promou com a membre del claustre i suggereix tota una sèrie de transformacions. El 18 de juliol del 1933, quan dimiteix Jaume Serra i Húnter, utilitza com a full de ruta les actes del segon Congrés Universitari Català, agafa les seves idees, di-

Bosch Gimpera revoluciona acadèmicament la universitat amb totes les seves innovacions

guem-ne, alemanyes, i les posa en marxa. Què vol dir, això? Doncs, per exemple, que obre l'optativitat d'assignatures, ins-taura els seminaris pràctics a medicina, a econòmiques, a dret, a història, arqueologia, prehistòria... És a dir, revoluciona també les classes; les qualificacions de les assignatures s'obtenien només assistint a classe. Es va implementar un examen d'ingrés i un altre en acabar els cursos comuns i al final de llicenciatura. Bosch Gimpera revoluciona la universitat amb totes aquestes innovacions.

En la necrològica que va dedicar-li Miquel Tarradell el 1974, es feia ressò de l'impacte que havia provocat la seva mort...

Malgrat la distància, Bosch Gimpera s'escrui amb persones com Lluís Pericot, Joan Maluquer i amb molta altra gent, i segueix de prop la universitat. El veien com un símbol dels esforços i les realitzacions que les circumstàncies havien fet tan amargament breus. El nom de Bosch Gimpera tenia un prestigi immens. Però no en sabíem gairebé res, de l'home i de la seva obra científica. És evident que s'havia bandejat. ■

Casanovas, al costat de la Casa Duran, amb la Memòria del Servei d'Excavacions i Arqueologia de Catalunya dels anys 1936 i 1937 ■ ORIOL DURAN

Àngels Casanovas Arqueòloga i comissària d'“El museu somiat. Pere Bosch Gimpera i el MAC”

“Devem el Museu d'Arqueologia a la perseverança de Bosch Gimpera”

■ Destaca el paper fonamental que va tenir Pere Bosch Gimpera en la creació i la concepció del Museu d'Arqueologia

■ Fa èmfasi en la modernitat del projecte inicial, que combina una vocació didàctica amb una tasca investigadora de primer nivell

Pere Bosch i Cuenca
BARCELONA

Quin paper va tenir exactament Pere Bosch Gimpera en la creació del Museu d'Arqueologia de Catalunya?

Fonamental. De fet, és per la seva voluntat i perseverança que existeix el MAC. Ell comença com a arqueòleg, es forma a la universitat, fa un parell de doctorats, se'n va a fer una ampliació d'estudis a Berlín, hi va dues vegades i torna precipitadament el 1914, per l'esclat de la Primera Guerra Mundial. Un cop és aquí, se li ofereix la possibilitat de dirigir el Servei d'Investigacions Arqueològiques creat per l'Institut d'Estudis Catalans. A partir d'aleshores, ell i el seu equip comencen a fer una tasca d'intervencions arqueològiques a tots els territoris de parla catalana. Intervenen a Catalunya i al Baix Aragó, és a dir, a la zona de la Franja de Ponent en què es parla català. I també al País Valencià, tant a

Castelló com a Alacant, i a les Balears.

En l'exposició temporal que es pot veure al MAC, es destaca l'antecedent del IV Congrés Internacional d'Arqueologia, que se celebra durant l'Exposició Internacional del 1929. Què va representar exactament aquell congrés?

Primer de tot, cal dir que el període de la Mancomunitat va ser molt fèrtil per a Catalunya des de tots els punts de vista, i també per a l'arqueologia. Tots els materials que extreuen de les excavacions els estudien, els restauren i van a parar com a dipòsit de l'Institut d'Estudis Catalans al Museu d'Art i d'Arqueologia, que era al parc de la Ciutadella, on ara hi ha el Parlament. El 1923, quan arriba la dictadura de Primo de Rivera, es produeix una parada tècnica important de les excavacions perquè se suprimeixen les subvencions a l'Institut d'Estudis Catalans i, a més a més, es fa que aquest servei depengui de la

Diputació de Barcelona. Aquell és el moment en què Bosch Gimpera es dedica a remodelar el Museu d'Art i d'Arqueologia. En un primer moment, la part arqueològica d'aquest museu es nodria dels objectes que venien de les excavacions d'Empúries, perquè les gestionava i subvencionava la Junta de Museus de Barcelona, i també per alguns objectes estrangers o peninsulars que la mateixa Junta de Museus anava adquirint. A partir dels anys vint, s'hi afegeixen tots aquests altres objectes que venen d'excavacions i Bosch Gimpera el que fa com a encarregat de la part d'arqueologia és reordenar-los, perquè fins aleshores hi havia una sala on tot estava barrejat. Aquest és el moment en què ell ordena, endreça. Quan s'ha de celebrar l'Exposició Universal del 1929, aprofita per proposar una exposició separada de la que es feia al Palau Nacional, que es deia *El arte en España* i que s'havia convertit en un conjunt d'objectes molt bons però posats sense

ordre ni concert, sense gaire lògica. En canvi, ell, a la planta subterrània, el que fa és una exposició científicament ordenada amb materials de tot Espanya, d'institucions i particulars. Comença a mostrar el que després es podrà veure al Museu d'Arqueologia de Catalunya.

Quan s'obre el Museu d'Arqueologia, el 3 de novembre del 1935, es fa molt d'èmfasi en la seva modernitat. Què és el que el converteix en un museu tan modern?

Un primer element és la concepció de l'espai. És realment amb la República quan es pensa que hi ha d'haver un museu específic d'arqueologia, que era l'aspiració de Bosch Gimpera. Inicialment, el museu no havia d'anar al Palau de les Arts Gràfiques. La idea era ubicar-lo al parc de la Ciutadella, al mateix lloc on hi havia l'anterior museu. Però, és clar, arriba un moment en què això no és possible perquè s'hi instal·la el Parlament. I cal trobar un altre em-

plaçament. L'edifici que se'ls ofereix és el Palau de les Arts Gràfiques. Allà, Bosch Gimpera comença a fer el que havia vist a Berlín amb el Museu de Pergam: construir un museu en funció del material arquitectònic que s'hi havia de posar. I planteja unes sales a l'hexàgon central amb reconstruccions arquitectòniques, i, a la banda esquerra, hi planifica diverses sales dedicades a la casa romana que inclouen diversos diorames amb materials originals. O sigui, aprofita tot el fons que s'havia comprat, del qual no se sabia exactament la procedència, però sí la cronologia, que és el que preval. És una concepció molt interessant, per això és tan modern. I no només això. També pensa que el museu ha de tenir una part didàctica i investigadora important. I s'emporta tot el seminari de la universitat i tot el que era la biblioteca del Museu d'Art i d'Arqueologia i la del seminari de la universitat. Tot plegat li dona la possibilitat d'ensenyar arqueologia al museu: tenir les eines, que és la biblioteca, i tenir el material, que és la part pràctica, perquè els alumnes el poguessin tocar. I, a més, el que fa és una tasca important de donar-ho a conèixer al públic. Per això, ell té una activitat tremenda amb la premsa i amb la ràdio.

Si hagués de destacar alguna imatge o detall que puguem veure en l'exposició, què ens proposaria?

L'exposició és petita, i, bàsicament, gràfica. En la primera part, en què es ressegueix la tasca investigadora, hi ha fotografies molt maques. De fet, és interessant fixar-se en la qualitat fotogràfica i en la part etnogràfica, en què es poden veure fotografies de Bosch Gimpera amb els treballadors al Baix Aragó, per exemple. En les fotografies, també podrà trobar-hi alguns elements que formen part de la història dels museus de Barcelona i que podrà reconèixer en l'exposició permanent del MAC. També recomanaria que es fixessin en la lletra de Bosch Gimpera. Escrivia molt ràpid, amb molts angles aguts i una cal·ligrafia difícil d'entendre. Però, resseguint els seus escrits, es pot veure molt bé quina és la seva personalitat. Bosch era una persona hiperactiva, que només dormia quatre hores. També és interessant entretenir-se amb les fotografies i comprovar com va canviant el seu aspecte mentre es manté la seva presència, sempre poderosa. Si ens fixem en les imatges que hi ha, ens adonem que sempre hi sobresurt. N'hi ha una, per exemple, en què acompanya Lluís Companys i el seu advocat, Àngel Ossorio y Gallardo, en una visita al MAC. És el darrer que es pot veure en la fotografia, però sempre hi sobresurt. ■

Ve de la plana 2

de la llicenciatura; la participació dels estudiants en el claustre; la llibertat de les facultats per decidir els seus plans d'estudis; l'establiment del català com a llengua vehicular i el reforçament dels vincles amb les institucions. Aquest full de ruta ambiciós es va haver d'aturar en sec a partir del 6 d'octubre del 1934, quan el govern espanyol, format per ministres radicals i de la CEDA, va aprofitar l'avinentsa per passar comptes amb Bosch Gimpera.

L'esclat de la guerra va sorprendre'l en un dels seus espais preferits: les ruïnes d'Empúries. Hi era en una visita amb periodistes, tot i que "l'ambient era ja molt tens i se sospitava l'aixecament dels militars", tal com recull en les seves memòries. Reconvertit en "rector comissari", va lluitar per salvar vides i per facilitar passaports a persones amenaçades, sobretot durant els primers mesos de la revolució. Després dels fets de maig del 1937, que va enfrontar partits i sindicats del bàndol republicà, va ser nomenat conseller de Justícia; i, des d'aquesta

Després dels fets de maig del 1937 va ser nomenat conseller de Justícia

nova responsabilitat, va liderar la introducció d'iniciatives innovadores, com ara la millora del sistema penitenciari o el Tribunal de Menors. També van ser mesos de contratemps, de tensions permanents amb els anarquistes i el govern espanyol. A partir del 1939, la seva activitat es va centrar en l'evacuació dels funcionaris de la Generalitat. Ell mateix es va veure obligat a emprendre el camí de l'exili, que el duria primer a Anglaterra i finalment a Mèxic, que es va convertir en la seva segona pàtria i el seu nou camp de recerca. L'activitat que va desplegar durant aquells anys és ingent, gairebé inabastable. El 1967, la Universitat Autònoma de Mèxic va nomenar-lo professor emèrit i, l'any anterior, la Universitat de Heidelberg va renovar-li el títol de doctor *honoris causa*.

El llegat que va deixar Pere Bosch Gimpera és

Bosch Gimpera, en una visita a la biblioteca de la Universitat de Barcelona ■ ARXIU

immens: va situar l'arqueologia i la prehistòria en el terreny de la ciència; va crear una escola que encara avui perdura; va liderar un dels períodes més brillants de la Universitat de Barcelona, i va continuar treballant des de l'exili de Mèxic, perllongant el seu mestratge i obrint noves línies d'investigació. En la vetllada necrològica que va fer-se poques setmanes després de la seva mort al Museu Nacional d'Antropologia i Història de Mèxic, Antoni Maria Sbert, que havia compar-

tit govern amb Bosch Gimpera, va dir: "La seva pèrdua ha deixat un buit en les files dels que servim la pàtria catalana que ningú podrà omplir (...) Volem recordar el mestre com un senyor, que ho era, com tot un senyor que amb el seu tracte considerat i amable aconseguia que cap alumne tingués un complex, per molt inferiors que fossin els seus coneixements. Treballar amb ell venia a ser com una espècie de descans intel·lectual." Es fa difícil expressar-ho millor. ■

Descobreix-ho a undiasenseaeroports.com

aena presenta

UN DIA SENSE AEROPORTS

AMB BSO D'EN DAVID BISBAL

TEATRO REAL
CERCA DE TI

GOBIERNO DE ESPAÑA
MINISTERIO DE TRANSPORTES Y MOVILIDAD SOSTENIBLE

aena
aeroports per a tu